

Václav Dostál

Pojetí subjektu ve filosofii Ladislava Hejdánka

Bakalářská práce na FF UK Praha, 2013, 42 str. (plus 30 str. příloh)

Posudek vedoucího práce

Charakteristika:

Práce je věnována pojetí subjektu u současného českého filosofa Ladislava Hejdánka, hlavními prameny jsou Hejdánkova nepublikovaná disertace *Pojetí pravdy a některé jeho ontologické předpoklady* (z r. 1952), kniha *Úvod do filosofování* (z r. 1971, publikováno 2012), studie *Nepředmětné myšlení a nepředmětná skutečnost* (z r. 1982, publikováno 1997) a neuveřejněné Hejdánkovy „myšlenkové deníky“, na jejichž digitalizaci se V. Dostál podílí.

Práce je členěna do tří kapitol: *první* vykládá Hejdánkovo pojetí subjektu jako „pravé události“ založené časovým sebevztahem a reaktivitou; *druhá* si všímá postavení přírodních a společenských „supersubjektů“ (jako mraveniště nebo národ), které Hejdánek sice za subjekty nepokládá, nechápe je však ani jako pouhé „agregáty“; *třetí* je věnována (podle V. Dostála nedostatečnému) pochopení Hejdánkovy filosofie v recenzi, kterou na Hejdánkovu knihu „Nepředmětnost v myšlení a ve skutečnosti“ napsal r. 1997 Filip Karfík. Třicetistránková příloha přináší částečně Hejdánkovy nepublikované texty k tematice subjektu, částečně jeho fotografie, což podtrhuje celkově oslavný charakter práce.

Připomínky:

1. Hejdánkovo pojetí subjektu je v první a druhé kapitole práce představeno věrně podle jeho textů, nakolik mohu soudit. Krom upozornění na dílčí nejasnost v otázce „supersubjektů“ (str. 26) však schází vlastní další zamyšlení autora práce nad touto filosofií. Kupříkladu nejasné postavení „supersubjektů“ by mohlo být příležitostí Hejdánkovy úvahy domyslet, zejména si položit otázku, zda neexistuje širší škála

typů jednot než jen Hejdánkova „pravá událost“ a „agregát“ (příp. jakých jednot? čím jsou charakterizovány?). Ani v závěru se nedovídáme, v čem autor práce vidí úskalí, meze, nedomyšlenosti Hejdánkova pojetí. Dovídáme se pouze, že „Hejdánkovu filosofii bude třeba do budoucna kriticky podrobit detailnímu rozboru“ (str. 40). Za největší slabinu předložené práce pokládám, že nám autor z takového rozboru naznačil skutečně málo a omezil se na (velmi porozumivou a kompetentní) rekapitulaci.

2. Pokud jde o samo pojetí subjektu, ten je podle Hejdánka ustaven sebevztahem, tj. návratem (byť na nižších úrovních skutečnosti neuvědoměným) „pravé události“ k sobě z vlastního „zvnějšnění“, jímž je reagování na jiné „události“ (pravé i nepravé) (srv. str. 16). Sebevztah pravé události je tedy patrně umožněn její reakcí na události jiné. Jak ale přesně takový sebevztah vznikne tam, kde nebyl? Může být události dodán zvnějšku (tak jako podle Hejdánka čas, str. 18)? Nebo je už vždy jaksi latentně tu, jen se to projeví až v možnosti reagovat? Pro tuto druhou alternativu mluví Hejdánkova představa emergence přejatá od Teilharda de Chardin (str. 12n). Pro genesi subjektu Hejdánek zavádí hypotézu „primordiální události“, která ještě nemá reaktibilitu a sebevztah (str. 11), a proto není subjektem. Snad má ale jakýsi latentní sebevztah, uskutečněný až v příležitosti reagovat. Pro ustavení pravých jsoucen je pak fundamentální struktura (latentního) sebevztahu v jejich základu, aktivizovaná v setkání s jinými událostmi, tj. (snad?) „zvnějšňováním“ a „zvnitřňováním“. Tento sebevztah se podle Hejdánka děje v čase (časovost subjektů je vůbec jedním z jeho hlavních důrazů). Jaký je však přesněji vztah reaktibility („zvnitřňování“ a „zvnějšňování“) a času? Některá Hejdánkova vyjádření svádějí k představě, že reagování na jiné události je totéž co „zvnitřňování“ a „zvnějšňování“, a toto druhé je dále totéž jako přechod z (nepředmětné) „budosti“ do „bylosti“. Jaký je přesněji vztah mezi reaktibilitou a časovostí? Jakou roli zde hraje „zvnějšňování“ a „zvnitřňování“? Jaký je vztah mezi „zvnějšňováním“ a „zpředmětňováním“ (které Hejdánek jako by ztotožňoval, srv. kupř. str. 19)? Pokud F. Karfík pochopil tyto vztahy na základě Hejdánkových formulací mylně (což je při myšlenkové divergenci obou autorů snadno možné), jak si je vlastně máme představit?

3. V závěru své práce se V. Dostál zmiňuje o Hejdánkově vizi „nepředmětného myšlení“, tj. myšlení, které by „předmětnost“ a staticnost pojmů myšlení nepodkládalo skutečnosti samé (str. 37-39). Z tohoto patrně nejambicióznějšího Hejdánkova projektu se však, nakolik mohu soudit, zatím uskutečnilo spíše málo a

někteří kritikové vůbec pochybují o jeho uskutečnitelnosti. Má autor práce přesnější představu o jeho možném pokračování?

Hodnocení:

Práce Václava Dostála prozrazuje skutečné zaujetí pro zvoleného autora, vykládá velmi věrně a srozumitelně jeho myšlenky ke stanovenému tématu. Práce má velmi dobrou jazykovou úroveň a je po formální stránce provedena velmi pečlivě. Za její největší slabinu nicméně pokládám absenci kritického přístupu a vlastních otázek ve smyslu domýšlení úvah zpracovávaného autora. Práce přesto splňuje požadavky kladené na práci bakalářskou, proto ji doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnocení velmi dobře (2).

Praha 31. 8. 2013

Lenka Karfíková